

Συλλογή της Νομολογίας

Υπόθεση C-670/22

**Ποινική διαδικασία
κατά
M. N. (EncroChat)**

(αίτηση του Landgericht Berlin για την έκδοση προδικαστικής απόφασης)

Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 30ης Απριλίου 2024

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Οδηγία 2014/41/ΕΕ – Ευρωπαϊκή εντολή έρευνας σε ποινικές υποθέσεις – Λήψη αποδεικτικών στοιχείων που βρίσκονται ήδη στην κατοχή των αρμόδιων αρχών του κράτους εκτέλεσης – Προϋποθέσεις έκδοσης – Κρυπτογραφημένη υπηρεσία τηλεπικοινωνιών – EncroChat – Αναγκαιότητα δικαστικής απόφασης – Χρήση αποδεικτικών στοιχείων που αποκτήθηκαν κατά παράβαση του δικαίου της Ένωσης »

1. *Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Ευρωπαϊκή εντολή έρευνας σε ποινικές υποθέσεις – Οδηγία 2014/41/ΕΕ – Έννοια αρχής έκδοσης – Ευρωπαϊκή εντολή έρευνας για τη λήψη αποδεικτικών στοιχείων που βρίσκονται ήδη στην κατοχή των αρμόδιων αρχών του κράτους εκτέλεσης – Εισαγγελέας με εξουσία να διατάξει τη διαβίβαση τέτοιων αποδείξεων στο πλαίσιο αμιγώς εθνικής διαδικασίας – Εμπίπτει (Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2014/41, άρθρα 1 § 1 και 2, στοιχείο γ', σημείο i)*

(βλ. σκέψεις 71-75, 77, διατακτικό 1)

2. *Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Ευρωπαϊκή εντολή έρευνας σε ποινικές υποθέσεις – Οδηγία 2014/41/ΕΕ – Προϋποθέσεις έκδοσης και διαβίβασης ευρωπαϊκής εντολής έρευνας – Ευρωπαϊκή εντολή έρευνας για τη λήψη αποδεικτικών στοιχείων που βρίσκονται ήδη στην κατοχή των αρμόδιων αρχών του κράτους εκτέλεσης – Αποδεικτικά στοιχεία που ελήφθησαν κατόπιν παρακολούθησης στο έδαφος του κράτους έκδοσης, κρυπτογραφημένων τηλεπικοινωνιών – Παραδεκτό – Τήρηση των προϋποθέσεων που προβλέπονται σε αμιγώς εσωτερική κατάσταση από το δίκαιο του κράτους έκδοσης για τη διαβίβαση τέτοιων αποδεικτικών στοιχείων (Άρθρο 82 § 1 ΣΛΕΕ· οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2014/41, αιτιολογικές σκέψεις 2, 6 και 19 και άρθρα 1 § 1, 6 § 1, στοιχεία α' και β', και 14 § 7)*

(βλ. σκέψεις 88-93, 99-101, 104-106, διατακτικό 2)

3. Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Ευρωπαϊκή εντολή έρευνας σε ποινικές υποθέσεις – Οδηγία 2014/41/ΕΕ – Παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών για την οποία δεν απαιτείται τεχνική βοήθεια του κράτους μέλους όπου βρίσκεται ο παρακολουθούμενος – Έννοια – Έρμηνεία αυτοτελής και ομοιόμορφη – Διείσδυση σε τερματικές συσκευές με σκοπό την άντληση δεδομένων κίνησης, θέσης και επικοινωνίας μιας υπηρεσίας επικοινωνιών που παρέχεται μέσω διαδικτύου – Εμπίπτει – Κοινοποίηση του κράτους μέλους αυτού – Προσδιορισμός της αρμόδιας αρχής – Έκταση (Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2014/41, αιτιολογική σκέψη 30 και άρθρα 31 § 1 έως 3 και 33 και παράρτημα Γ')

(βλ. σκέψεις 110-119, διατακτικό 3)

4. Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Ευρωπαϊκή εντολή έρευνας σε ποινικές υποθέσεις – Οδηγία 2014/41/ΕΕ – Παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών για την οποία δεν απαιτείται τεχνική βοήθεια του κράτους μέλους όπου βρίσκεται ο παρακολουθούμενος – Κοινοποίηση του κράτους μέλους αυτού – Σκοποί – Προστασία των δικαιωμάτων των εμπλεκόμενων χρηστών – Εμπίπτει (Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 7· οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2014/41, άρθρο 31)

(βλ. σκέψεις 123-125, διατακτικό 4)

5. Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Ευρωπαϊκή εντολή έρευνας σε ποινικές υποθέσεις – Οδηγία 2014/41/ΕΕ – Σεβασμός των δικαιωμάτων υπεράσπισης και της νομιμότητας της διαδικασίας στο κράτος έκδοσης – Πληροφορίες και αποδεικτικά στοιχεία που ελήφθησαν κατά παράβαση της οδηγίας – Υποχρεώσεις του εθνικού δικαστή – Έκταση (Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2014/41, άρθρο 14 § 7)

(βλ. σκέψεις 128, 130, 131, διατακτικό 5)

Σύνοψη

Επιληφθέν αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως την οποία υπέβαλε το Landgericht Berlin (πρωτοδικείο Βερολίνου, Γερμανία), το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου αποφαινεται επί των προϋποθέσεων έκδοσης, από εισαγγελέα, ευρωπαϊκής εντολής έρευνας σε ποινικές διαδικασίες, όταν η αρχή έκδοσης κράτους μέλους επιθυμεί τη διαβίβαση δεδομένων τηλεπικοινωνιών ληφθέντων κατόπιν παρακολούθησης και ήδη ευρισκόμενων στην κατοχή άλλου κράτους μέλους. Διευκρινίζει επίσης τις συνέπειες που πρέπει να αντληθούν, σε σχέση με τη χρήση των δεδομένων αυτών, λόγω της παραβίασης της νομοθεσίας της Ένωσης στον συγκεκριμένο τομέα.

Στο πλαίσιο έρευνας των γαλλικών αρχών, προέκυψε ότι ορισμένα διωκόμενα πρόσωπα χρησιμοποιούσαν κρυπτογραφημένα κινητά τηλέφωνα, εφοδιασμένα με την υπηρεσία «EncroChat», με σκοπό τη διάπραξη αδικημάτων συνδεδεμένων κυρίως με τη διακίνηση ναρκωτικών. Η υπηρεσία αυτή καθιστούσε δυνατή, μέσω διακομιστή εγκατεστημένου στη Γαλλία, την κρυπτογραφημένη επικοινωνία, η οποία δεν μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο παρακολούθησης με συμβατικές μεθόδους έρευνας

Την άνοιξη του 2020, κατόπιν αδειάς γαλλικού δικαστηρίου, εγκαταστάθηκε στον εν λόγω διακομιστή και, μέσω αυτού, στα κινητά τηλέφωνα χρηστών σε 122 χώρες, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται περίπου 4 600 χρήστες στη Γερμανία, λογισμικό «δούρειος ίππος», που αναπτύχθηκε από γαλλο-ολλανδική ερευνητική ομάδα.

Κατά τη διάρκεια σύσκεψης που οργάνωσε η Eurojust¹ τον Μάρτιο 2020, οι εκπρόσωποι των γαλλικών και των ολλανδικών αρχών ενημέρωσαν τις αρχές άλλων κρατών μελών για το επίμαχο μέτρο παρακολούθησης δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων των δεδομένων που αντλούνταν από κινητά τηλέφωνα που βρίσκονταν εκτός γαλλικού εδάφους. Οι εκπρόσωποι της Bundeskriminalamt (ομοσπονδιακής υπηρεσίας δίωξης του εγκλήματος, Γερμανία, στο εξής: ΒΚΑ) και της Generalstaatsanwaltschaft Frankfurt am Main (γενικής εισαγγελίας Φρανκφούρτης, Γερμανία, στο εξής: γενική εισαγγελία Φρανκφούρτης) εξέφρασαν το ενδιαφέρον τους για τα δεδομένα των Γερμανών χρηστών.

Μεταξύ Ιουνίου 2020 και Ιουλίου 2021, στο πλαίσιο διαδικασίας κινηθείσας κατά αγνώστων, η γενική εισαγγελία της Φρανκφούρτης εξέδωσε ευρωπαϊκές εντολές έρευνας ζητώντας από τις γαλλικές αρχές άδεια για την άνευ περιορισμών χρήση των δεδομένων που είχαν αυτές συλλέξει στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών. Αιτιολόγησε την αίτηση επικαλούμενη το γεγονός ότι η Ευρωπόλ ενημέρωσε την ΒΚΑ ότι ένας μεγάλος αριθμός πολύ σοβαρών αδικημάτων διαπράχθηκε στη Γερμανία με τη συνδρομή κινητών τηλεφώνων εξοπλισμένων με την υπηρεσία «EncroChat» και ότι πρόσωπα που δεν είχαν ταυτοποιηθεί μέχρι τότε ήταν ύποπτα για τον σχεδιασμό και τη διάπραξη πολύ σοβαρών αδικημάτων στη Γερμανία με τη χρήση κρυπτογραφημένων επικοινωνιών. Για τη διαβίβαση και τη δικαστική χρήση των δεδομένων παρακολούθησης των Γερμανών χρηστών δόθηκε έγκριση από γαλλικό δικαστήριο.

Στη συνέχεια, η γενική εισαγγελία Φρανκφούρτης ανέθεσε στις κατά τόπους εισαγγελίες τις διαδικασίες έρευνας που σε βάρος ορισμένων προσώπων, συμπεριλαμβανομένου του Μ.Ν. Στο πλαίσιο μίας εκ των ποινικών διαδικασιών που εκκρεμούν ενώπιόν του, το αιτούν δικαστήριο έχει αμφιβολίες σχετικά με τη νομιμότητα των εν λόγω ευρωπαϊκών εντολών έρευνας υπό το πρίσμα της οδηγίας 2014/41² και τις συνέπειες ενδεχόμενης παραβίασης του δικαιού της Ένωσης επί της χρήσης, στη διαδικασία αυτή, των δεδομένων παρακολούθησης. Κατά συνέπεια, αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Πρώτον, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η έννοια της «αρχής έκδοσης», κατά την οδηγία 2014/41, δεν περιλαμβάνει μόνο τα δικαστήρια. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο γ', σημείο i, της οδηγίας ο εισαγγελέας περιλαμβάνεται μεταξύ των αρχών που μπορούν να αποτελέσουν «αρχή έκδοσης», εφόσον είναι αρμόδιες για την οικεία υπόθεση. Επομένως, αφ' ης στιγμής, σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους έκδοσης, ο εισαγγελέας έχει, σε αμιγώς εσωτερική κατάσταση του κράτους αυτού, αρμοδιότητα να διατάξει ερευνητικό μέτρο για τη διαβίβαση αποδεικτικών στοιχείων ευρισκομένων ήδη στην κατοχή των αρμόδιων εθνικών αρχών, εμπίπτει στην έννοια της «αρχής έκδοσης» για τους σκοπούς της έκδοσης ευρωπαϊκής εντολής έρευνας για τη διαβίβαση αποδεικτικών στοιχείων τα οποία βρίσκονται ήδη στην κατοχή των αρμόδιων αρχών του κράτους εκτέλεσης.

¹ Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Ποινικής Δικαιοσύνης.

² Οδηγία 2014/41/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Απριλίου 2014, περί της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας σε ποινικές υποθέσεις (ΕΕ 2014, L 130, σ. 1).

Δεύτερον, από το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/41 συνάγεται ότι μία ευρωπαϊκή εντολή έρευνας για τη διαβίβαση αποδεικτικών στοιχείων τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης, τα οποία ευρίσκονται ήδη στην κατοχή των αρμοδίων αρχών του κράτους εκτέλεσης, πρέπει να σέβεται όλες τις προβλεπόμενες από το δίκαιο του κράτους έκδοσης προϋποθέσεις που ισχύουν σε αμιγώς εσωτερική κατάσταση του εν λόγω κράτους για τη διαβίβαση τέτοιων αποδεικτικών στοιχείων.

Αντιθέτως, το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2014/41, μολονότι επιδιώκει να αποτρέψει την καταστρατήγηση των κανόνων και των εγγυήσεων που προβλέπονται στο δίκαιο του κράτους έκδοσης, δεν απαιτεί ωστόσο, ακόμη και σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, κατά την οποία τα επίμαχα δεδομένα έχουν συλλεχθεί από τις αρμόδιες αρχές του κράτους εκτέλεσης στο έδαφος του κράτους έκδοσης και προς το συμφέρον του, η έκδοση ευρωπαϊκής εντολής έρευνας με σκοπό τη διαβίβαση αποδεικτικών στοιχείων ήδη ευρισκόμενων στην κατοχή των αρμόδιων αρχών του κράτους εκτέλεσης να υπόκειται στις ίδιες ουσιαστικές προϋποθέσεις με εκείνες που εφαρμόζονται στο κράτος έκδοσης, για τη συλλογή τέτοιων αποδεικτικών στοιχείων

Εξάλλου, ενόψει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων που διέπει τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, στην οποία εντάσσεται η οδηγία 2014/41, η αρχή έκδοσης δεν έχει την εξουσία να ελέγξει τη νομιμότητα της διακριτής διαδικασίας με την οποία το κράτος μέλος εκτέλεσης συνέλεξε τα αποδεικτικά στοιχεία που έχει στην κατοχή του και τα οποία ζητεί να της διαβιβαστούν η αρχή έκδοσης.

Εξάλλου, το Δικαστήριο διευκρινίζει, αφενός, ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2014/41 δεν απαιτεί η έκδοση ευρωπαϊκής εντολής έρευνας να εξαρτάται κατ' ανάγκη από την ύπαρξη τεκμηρίου τελέσεως σοβαρής αξιόποινης πράξης, στηριζόμενου σε συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, σε βάρος κάθε ενδιαφερομένου κατά τον χρόνο έκδοσης της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας, εφόσον η απαίτηση αυτή δεν απορρέει από το δίκαιο του κράτους έκδοσης για τη διαβίβαση αποδεικτικών στοιχείων μεταξύ εθνικών εισαγγελικών αρχών. Αφετέρου, η διάταξη αυτή δεν αποκλείει επίσης την έκδοση ευρωπαϊκής εντολής έρευνας, όταν η ακεραιότητα των δεδομένων που αποκτήθηκαν δια του μέτρο παρακολούθησης δεν μπορεί να εξακριβωθεί κατά το στάδιο αυτό λόγω της εμπιστευτικότητας των τεχνικών μέσων που χρησιμοποιήθηκαν για το μέτρο, υπό την προϋπόθεση ότι διασφαλίζεται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη στο πλαίσιο μεταγενέστερης ποινικής διαδικασίας. Πράγματι, η ακεραιότητα των διαβιβαζόμενων αποδεικτικών στοιχείων μπορεί, κατ' αρχήν, να αξιολογηθεί μόνο κατά τον χρόνο κατά τον οποίο οι αρμόδιες αρχές έχουν πράγματι στη διάθεσή τους τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία.

Τρίτον, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η διείσδυση σε τερματικές συσκευές, με σκοπό την άντληση δεδομένων κίνησης, θέσης και επικοινωνίας υπηρεσίας επικοινωνιών που παρέχεται μέσω διαδικτύου συνιστά «παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών», κατά την έννοια του άρθρου 31, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/41, η οποία πρέπει να κοινοποιηθεί στην αρχή που έχει οριστεί προς τούτο από το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου βρίσκεται ο παρακολουθούμενος. Σε περίπτωση που το κράτος μέλος παρακολούθησης δεν είναι σε θέση να προσδιορίσει την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους προς το οποίο απευθύνεται η κοινοποίηση, η κοινοποίηση αυτή μπορεί να αποσταλεί σε οποιαδήποτε αρχή του δεύτερου κράτους μέλους την οποία το κράτος μέλος παρακολούθησης κρίνει κατάλληλη για τον σκοπό αυτό.

Κατά το άρθρο 31, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/41, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η παρακολούθηση δεν θα επιτρεπόταν σε παρόμοια εγχώρια υπόθεση, η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους στο οποίο απευθύνεται η κοινοποίηση μπορεί να ενημερώσει ότι η παρακολούθηση δεν μπορεί να διεξαχθεί ή ότι πρέπει να τερματιστεί, ή, κατά περίπτωση, ότι τα δεδομένα παρακολούθησης δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ή μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνον υπό όρους που το ίδιο θα καθορίσει. Το άρθρο 31 της οδηγίας 2014/41 αποσκοπεί όχι μόνο στη διασφάλιση του σεβασμού της κυριαρχίας του κράτους μέλους στο οποίο απευθύνεται η κοινοποίηση, αλλά και στην προστασία των δικαιωμάτων των χρηστών τους οποίους αφορά ένα τέτοιο μέτρο παρακολούθησης τηλεπικοινωνιών.

Τέλος, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι το παραδεκτό και η εκτίμηση, στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, πληροφοριακών και αποδεικτικών στοιχείων ληφθέντων κατά παράβαση του δικαίου της Ένωσης διενεργείται καταρχήν αποκλειστικώς βάσει των κανόνων του εθνικού δικαίου.

Τούτου δοθέντος, το άρθρο 14, παράγραφος 7, της οδηγίας 2014/41 επιβάλλει στα κράτη μέλη να διασφαλίζουν, με την επιφύλαξη της εφαρμογής των εθνικών δικονομικών κανόνων, ότι, κατά την εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων που συγκεντρώθηκαν δυνάμει ευρωπαϊκής εντολής έρευνας στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών στο κράτος έκδοσης, γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα της υπεράσπισης και η νομιμότητα της διαδικασίας. Επομένως, όταν ένα δικαστήριο κρίνει ότι ένας διάδικος δεν είναι σε θέση να υποβάλει παρατηρήσεις με αποτελεσματικό τρόπο σχετικά με αποδεικτικό στοιχείο το οποίο είναι ικανό να ασκήσει σημαντική επιρροή στην εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, το δικαστήριο αυτό οφείλει να διαπιστώσει προσβολή του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη και να απορρίψει το εν λόγω αποδεικτικό στοιχείο ως απαράδεκτο.